

طرح و تبیین فرضیه

برابری زنیه و مردان

بر مبنای امضای و حکومتی بودن مقدار ديه

محمد سروش محلاتی

سرشناسه: سروش محلاتی، محمد، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدید آور: طرح و تبیین فرضیه برابری دیه زنان و مردان بر مبنای امضایی
و حکومتی بودن مقدار دیه / محمد سروش محلاتی.

مشخصات نشر: تهران: میراث اهل قلم، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۹ ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۸۸-۸۷-۹

مقیاس نگاره: فیا
یادداشت: عنوان دیگر: برابری دیه زنان و مردان.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: دیات

Blood money (Islamic law)

رده بندی: بکره: BP1۹۵/۷

۲۹۷/۳۷۵

شماره کتابخانه: ۹۸۸۴۷۸

برابری دیه زنان و مردان

محمد سروش محلاتی

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۳؛ شمارگان: ۳۰۰ نسخه

ناشر: میراث اهل قلم؛ مرکز پخش: ۳۳۳۵۵۷۷-۲۱۰

شبکه‌های اجتماعی: ۹۳۷۰۷۷۰۳۰۳

فهرست مطالب

مقدمه ۹

بخش اول بررسی ف. منیة سلطانی بودن مقدار دیه / ۱۱

فصل اول: تبیین فرضیة سلطانی بودن مقدار دیه ۱۳

راه حل پیشنهادی ۱۴

تقدیر دیه حکم سلطانی ۱۶

فرق حکم قضایی و حکم حکومتی ۲۱

فصل دوم: نقد فرضیة حکومتی بودن تقدیر دیات ۲۵

مقادیر دیه نفس در سنت حکم و حیانی است، نه حکم موقت ۲۵

۱. توحید در تشریع ۲۷

۲. بازشناسی حکم الهی از حکم ولانی ۲۸

۳. مکتوب پیامبر اسلام در انواع دیه ۲۹

۴. واژه «أقر» و «قرض» جزء کلام معصوم نیست ۳۱

۵. لازمه این فرضیه، نادیده گرفتن صدها حدیث در ابواب دیه ۳۲

۶. ورود این واژه‌ها در احکام مسلم الهی ۳۲

فصل سوم: پاسخ به نقد و دفاع از فرضیه ۳۵

۱. توحید در تشریع و نسبت آن با حق جعل احکام ولایی..... ۳۵
۲. بازشناسی حکم الهی از حکم ولایی..... ۳۹
۳. مکتوب پیامبر اسلام در انواع دیه..... ۴۳
۴. نقد دلالت عبد الرحمن بن حجاج در جعل ولایی دیات..... ۴۵
۵. لازمه این فرضیه نادیده گرفتن صدها حدیث در ابواب دیه..... ۵۱
۶. ورود این واژه‌ها در احکام مسلم الهی..... ۵۵
۷. موعظه و هشدار..... ۵۹
۸. ارجاع به روایت ظریف در باب دیات..... ۶۱

بخش دوم: بررسی فرضیه امضایی بودن مقدار دیه / ۶۵

- مقدمه..... ۶۷
- فصل اول: تبیین فرضیه امضایی بودن نقد دیه..... ۶۹
- چکیده..... ۶۹
- مقدمه..... ۷۰
- امکان سنجی برابری دیه..... ۷۱
۱. رویکردهای فقهی به تصصیف دیه..... ۷۱
- ۱.۱. رویکرد تصصیف..... ۷۱
- ۲.۱. رویکرد برابری دیه یا مناقشه در تصصیف..... ۷۲
- ۳.۱. رویکرد پذیرش تصصیف در عین جریان..... ۷۳
۲. اثبات امکان برابری دیه..... ۷۳
- ۱.۲. دیه حکم امضایی شرع..... ۷۴
- ۲.۲. عرفی بودن حکم دیه..... ۷۶
- ۳.۲. دیه، حکم حکومتی..... ۷۷

۷۸.....	۴.۲. منصوص نبودن فلسفه دیه
۸۳.....	۵.۲. تغییر حکم به تبع تغییر عرف
۸۶.....	جمع بندی
۸۹.....	فصل دوم: نقد فرضیه امضایی بودن تقدیر دیه و پاسخ به آن
۸۹.....	نقد: امضایی بودن اصل دیه
۹۰.....	پاسخ به نقد
۹۱.....	نقد: تصنیف دیه، زن، حکم تأسیسی
۹۳.....	پاسخ به نقد
۹۵.....	نقد: تفاوت حکم عینی، تألیی و عرف
۹۷.....	پاسخ به نقد
۱۰۰.....	نقد: امضای شارع، نه حاکم
۱۰۰.....	پاسخ به نقد
۱۰۳.....	نقد: دلالت روایات بر حکومتی بودن حکم
۱۰۶.....	پاسخ به نقد
۱۰۹.....	نقد: شرعی بودن احکام متغیر
۱۰۹.....	پاسخ به نقد
۱۱۱.....	نقد: تأثیر تغییر عرف در تغییر حکم
۱۱۲.....	پاسخ به نقد
۱۱۳.....	نقد: موضوع امضایی، حکم تأسیسی
۱۱۳.....	پاسخ به نقد
۱۱۷.....	فهرست منابع

مقدمه

باسمه تعالی

﴿فَبَيْنَ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾

رساله‌ای که اینک ارائه می‌شود، گفته‌هایی دربارهٔ احتمال برابری دیه زن و مرد است و شأن نزول آن، چنین است:

در آذرماه ۱۳۹۶ و در مردادماه ۱۳۹۷، دو نشست در تهران و مشهد دربارهٔ برخی احکام فقهی زنان مانند دیه آنان برگزار گردید و این نویسنده، به ارائه بحثی در این خصوص پرداخت. در آن دو سخنرانی، مبنای نهی تفاوت دیه زن و مردان، از دو جهت مورد تأمل قرار گرفته و دربارهٔ آن اظهارات دید شد و متقابلاً احتمال برابری دیه زن و مرد، به عنوان یک فرضیه قابل بررسی، مطرح گردید.

آن دو جهت: یکی آنکه؛ تقدیر و میزان دیه، یک حکم شرعی و یا یک حکم سلطانی و ولایی است؟ شواهد مختلف، احتمال دوم را تقویت می‌کند و البته حکم حکومتی، می‌تواند در معرض تغییر و تحول قرار گیرد. دوم آنکه؛ مقدار دیه، حکم تأسیسی شرع و یا حکم امضایی اوست؟ در این جا نیز شواهدی برای احتمال دوم وجود دارد و قهراً باید به لوازم امضایی بودن حکم،

ملتزم شد. این دو بحث مبنایی، مورد اعتنای کافی در مباحث فقهی قرار نگرفته بود و لذا به عنوان یک «احتمال جدید» ارائه گردید تا مورد نقد صاحب نظران قرار بگیرد.

انعکاس این دو گفتار در برخی نشریات، موجب آن شد که یکی از فقهای معظم و مراجع عظام، به نقد آنها پرداخته و آن را منتشر سازد. روزنامه اطلاعات، در همان مرداد سال ۹۷، یک نقد را منتشر کرد. نویسنده هرچند تمایل داشت که این بحث علمی، ادامه یابد و درباره آن نقد، نظر دهد، ولی از آن منصرف گردید. به خصوص که روزنامه اطلاعات حاضر نشد، متن اصلی سخنرانی را هم منتشر سازد تا خوانندگان بتوانند با خواندن اصل، درباره نقد، داوری کنند! پس از آن، باقی محترم، بحث خود را در کتاب «پژوهشی در دیه انسان» به چاپ رساند.

اینک پس از گذشت پنج سال، هریک از آن دو بحث، متن سخنرانی‌ها، همراه با متن کامل نقدها، به ضمیمه پاسخ به نقدها، در این کتاب ارائه می‌شود تا زمینه برای تحقیق و مطالعه بیشتر در این مسأله مهم فراهم آید. در این جا لازم است از شخصیت بزرگوار فقیه و متدانه عالی مقام حوزه که به این بحث ورود کرده و با توجه به موازین علمی و اخلاقی، به نقد پرداختند، سپاسگزاری کنم. والحمد لله رب العالمین.

محمد سروش محلاتی

آذرماه ۱۴۰۳